

Stručná rukověť katalogizátorů starých tisků ve formátu MARC 21

Standardy:

- ❖ Pravidla AACR2R – soubor metodických pokynů, co a jak zapsat
- ❖ Formát - kam zapsat (MARC 21)
- ❖ Schválené české interpretace AACR2R
- ❖ Dotazy ke katalogizaci: <http://www.nkp.cz/>

- ❖ ISBD (M) International Standard Bibliographic Description = Mezinárodní standardní bibliografický popis

Zkratky pro katalogizaci:

http://www.nkp.cz/pages/fond_def_zkra.htm

Nepoužíváme zkratky, které zde nejsou uvedené, ani: Seznam zkratk pro jmenný a věcný popis. - Praha : NK, 1994. -- (Edice Standardizace ; č. 2).

Používáme: AACR2R/UNIMARC : schválené české interpretace. - Praha : NK, 1999. -- (Edice Standardizace ; č. 18), kde je seznam zkratk uveden.

Materiál ke studiu:

http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_Marc21_soubor.htm

- ❖ V příkladech je nedefinovaný indikátor označen #. Pokud však pole neobsahuje žádné indikátory, znak # není použit.
- ❖ Začátek podpole je označen \$.

Přehled polí

Pole **LDR** - návěští

Pole lze předdefinovat. Pro nově vytvořený záznam monografie má tuto podobu:

LDR -----nam--22-----450-

Na pozici 05 – status záznamu bude kód „n“ jako nový záznam.

Pole **001** – identifikační číslo záznamu

Pole se vyplňuje automaticky po uložení na server.

Pole **003** – identifikační číslo knihovny pro formát MARC21

Pole **005** – datum posledního zpracování záznamu

Pole se vyplňuje automaticky po uložení na server.

Pole 008 – kódované údaje – kód data vydání (pozice 06) + datace (pozice 07-10, 11-14)

Je-li uveden rok vydání nebo známe přibližný rok, vyplníme na pozici 06 kód „s“. Stejně postupujeme, pokud na knize rok vydání uveden není a nám se podaří dataci zjistit z jiného zdroje.

Pokud nelze žádným způsobem rok vydání zjistit, musíme jej alespoň odhadnout a napsat do pole 008 roky, mezi kterými dílo pravděpodobně vyšlo. Do kolonky „1. datum vydání“ dolní mez a do „2. datum vydání“ horní, navíc na pozici 06 (typ data) přepíšeme písmeno „s“ na „q“.

Nemůžeme-li zjistit ani rozmezí let, kdy dané dílo vyšlo, stanovíme alespoň století: „s16uu“. 16uu bude znamenat, že kniha vyšla někdy v průběhu 17. století a není jasné, kdy přesně. Máme-li dílo, které vycházelo po dobu několika let, bude v poli 008 uveden celý časový rozsah, ovšem na pozici 06 je třeba přepsat „s“ na „m“ nebo „q“ (pokud nevíme přesné roky vydání).

Př.:

008/06	q
008/07-10	174u
008/11-14	176u

Pole 008 – země vydání (pozice 15-17)

Údaj je povinný. Obsahuje dvou- nebo tříznakový kód země, kde byla kniha vydána.

Pokud nelze určit provenienci, vyplníme kód „xx“ (= neznámé místo).

Vyšlo-li dílo **více než v jedné zemi**, je nutno vyplnit i pole **044**.

Pole 008 – jazyk dokumentu (pozice 35-37)

Pokud je v díle souběžný výskyt **dvou nebo více jazyků** nebo je dílo **překladem**, musíme vyplnit ještě pole **041**.

Pole 040 – zdroj katalogizace

Pole je povinné. Do podpolí \$a a \$d zapisujeme siglu knihovny.

\$a agentura zajišťující původní katalogizaci

\$b jazyk katalogizace

(Vysvětlivka: pro záznamy
vytvořené v českých institucích čeština, tj.
kód cze)

\$d agentura, která záznam modifikovala - převzala

Př.:

\$a OLA001
\$b cze

U záznamů, které přebíráme z jiné knihovny, má pole 040 tuto podobu:

\$a ABA001
\$b cze
\$d BOA001

Zároveň musí být v souladu s polem LDR – na pozici 05 – status záznamu bude kód „c“ jako opravený, modifikovaný záznam.

Př.:

LDR -----cam--22-----450-

Pole 041 – kód jazyka

Vyplňujeme pouze v případě, že je dokument ve více jazycích nebo obsahuje překlad. Podle toho také volíme hodnotu 1. indikátoru:

0 (není / neobsahuje překlad)

1 (je / obsahuje překlad)

Př.:

0411# \$a ger \$h lat *dílo původně v latině přeloženo do němčiny*

0410# \$a ger \$a lat *dílo obsahuje současně německý i latinský text*

Pole 044 – kód země vydání

Vypisujeme pouze v případě více zemí vydání.

Př.:

044 \$a xr \$a gw *země vydání Česko a Německo*

Pole 100 – autor

První indikátor:

0 jméno pod rodným, křestním jménem

1 jméno pod příjmením

3 pod jménem rodu

Druhý indikátor prázdný.

Má-li autor příjmení i osobní jméno, má 1. indikátor hodnotu 1. Zapisujeme celé jméno do \$a, římskou číslici (u panovníků) do \$b, doplňky do \$c a životní data do \$d.

Jména typu Dante Alighieri, Jan ze Žatce mají indikátor 0. Obvykle se jedná o středověká a šlechtická jména.

Prvního autora uvádíme v poli 100, druhého a třetího v poli 700.

Př.:

1001# \$a Retzius, Anders Johan
\$d 1742-1821

1000# \$a Jan Nepomucký,
\$c svatý,
\$d ca 1340-1393

1000# \$a Jindřich
\$b I.,
\$c francouzský král,
\$d 1031-1060

Pole 110 – korporace

Je-li hlavním původcem díla korporace, vyplňujeme pole 110.

První indikátor – forma jména:

- 1 Jméno jurisdikce
- 2 Jméno v přímém pořadí

Druhý indikátor prázdný.

Př.:

1102# \$a Katolická církev

Pole 130 – unifikovaný název

Zapisuje se např. v případě Bible.

Př.:

1300# \$a Bible. \$p N.Z. \$l Český

Pole 240 – unifikovaný název

Použije se v případě, že potřebujeme zapsat unifikovaný název a záznam už obsahuje hlavní záhlaví 1XX.

Př.:

*1001# \$a Shakespeare, William, \$d 1564-1616 \$4 aut
24010 \$a Romeo & Juliette. \$l Český*

Pole 245 – údaje o názvu a odpovědnosti

První indikátor:

- 0 Záznam neobsahuje žádné hlavní záhlaví 1XX
- 1 Záznam obsahuje hlavní záhlaví 1XX

Druhý indikátor:

0-9 Počet znaků vyloučených z řazení

Příklady viz mluvnické členy prvním slovem názvu.

Interpunkce předcházející jednotlivým podpolím:

- ❖ Hlavní název
- ❖ : podnázev
- ❖ = souběžný název
- ❖ . číslo části
- ❖ , název části

\$a Název : **\$b** podnázev = souběžný název : souběžný podnázev

\$a Název. **\$p** Název části.

\$a Název. **\$n** Číslo části, **\$p** název části.

\$a Název. **\$n** Číslo části, **\$p** název části / **\$c** první údaj o odpovědnosti ; druhý údaj o odpovědnosti

Pole 245 a – název

Podpole \$a je neopakovatelné. Do \$a se zapisuje pouze hlavní název a alternativní název. Název zapisujeme celý a nevynecháváme v něm žádná slova. Pouze mimořádně v případě abnormálně dlouhého názvu lze část názvu nahradit výpustkou ... .

Je-li uvedeno více názvů od stejného autora, zapisují se další v podpoli 245b. Je-li další název od jiného autora, zapíšeme název a dalšího autora do 245c a do pole 700 (viz příklady: Přítisky).

Údaje z titulní stránky je třeba rozčlenit do jednotlivých podpolí. Tedy na vlastní název (a), další názvové údaje (b), údaje o odpovědnosti , tj. o autorovi, překladateli, sestaviteli atd. (c). Nemá-li dílo žádného hlavního autora, ale jen např. sestavitele nebo editora, předchází tomuto údaji o odpovědnosti také lomítko, ne středník (např.: Název / sestavitel).

Př.:

\$a Kleine Schriften praktischen Inhalts /

\$c Johann Peter Frank ; aus dem lateinischen übersetzt von Joseph Eyerel

\$a Michaelis Etmulleri Philos. et Medic. Doctoris etc. Opera Medica Theorico-Practica, Mich. Ernestus Etmullerus Filius etc. innumeras ... mendas sustulit, Hiulca supplevit, Luxata restituit, Superflua delevit, Aliquot ex Manuscriptis Paternis Tractatus addidit /

\$c illustravit Joh. Jacob. Mangetus etc.

\$a Oratio de novae apud Europaeos monarchiae, pro tempore et ad infrigendam Turcicae dominationis impotentiam et ad stabiliendum Christianae statum utilitate /

\$c Auctore Andrea Hojo Brugense, Regio graecarum literarum apud Duacenses Professore

\$a Justior Vir Omnium et omnibus virtutibus insignitus. Id est Universaliter Justus Advocatus Divus Ivo, Senatu, Populoque Academico Universitatis Carolo-Ferdinandae Panegyricae expositus /

\$c In Basilica Teinensi B. Virginis Pragae a Joanne Carolo Hubalek, I.U. Auditore

\$a Pest-Ordnung, Oder der gantzen Gemein nutzlicher Bericht und Gutacht, von der Eigenschafft und Ursachen der Pestilentz in Gener ... /

\$c Auß dess Heren ... Joannis Guilielmi Mannagettae Philosophiae et Medicinae Doctoris ... Manu Scriptis genommen ; und durch ... Paulum de Sorbit ... vermehrt ...

Je-li nedílnou součástí názvu knihy jméno autora, potom tyto údaje v podpoli \$c neopakujeme. Pokud takovýto název začíná vlastním jménem autora, doporučuje se přidat jako další selekční pole 246 – variantní název, kde bude zapsán vlastní název bez jména autora.

Př.

24510 \$a Sancti Antoni Archiepiscopi Florentini ordinis praedicatorum Summa theologica in quatuor partes distributae, ad vetustiores libros exacta

2463# \$a Summa theologica in quatuor partes distributae, ad vetustiores libros exacta

Mluvnické členy prvním slovem názvu

Začíná-li název **mluvnickým členem**, je třeba tento člen vyloučit z řazení pomocí hodnoty 2. indikátoru v poli 245. Hodnota indikátorů je taková, kolik znaků potřebujeme z řazení vyloučit, počítá se i mezera.

Př.: *24504 \$a The religion*

24504 \$a Die Wissenschaft

24502 \$a A report

Pole 245 b – další názvové informace (podnázev, souběžný název ...)

Do tohoto podpole se zapisují ty informace z titulní stránky, které už nejsou součástí hlavního názvu knihy, např. podnázev, souběžný název atd.

Př.:

\$b In tres partes divisum

\$b In sex tomos distributa

Pozor!

Pokud za takovýmto údajem následuje jmenný údaj, už to není další názvová informace, ale údaj o odpovědnosti. Taková informace pak bude v podpoli \$c.

Pole 245 c – údaje o původcích + další dílo od dalšího autora

Za údaji o původcích prvního díla by následovala další díla od jiných autorů: vyplňuje se tehdy, když jsou na titulní stránce (nebo listech) knihy zmíněna další díla v knize obsažená. Jde zpravidla o přitisky a přídavky. Neplést s konvoluty a přívazky!

Př.:

Na titulním listě knihy je:

Secreta secretorum Raymundi Lullii et Hermetis Philosophorum in libros tres divisa. Cum opusculo D. Thomae Aquinatis de Esse et Essentia mineralium et Cornelii Alvetani Ansrodii de conficiendo divino Elixire libellus ...

Pole 245 bude potom vyplněno takto:

\$a Secreta secretorum Raymundi Lullii et Hermetis Philosophorum in libros tres divisa /

\$c Cum opusculo D. Thomae Aquinatis de Esse et Essentia mineralium . Et Cornelii Alvetani Ansrodii de conficiendo divino Elixire libellus ...

Př.

\$c Aus dem lateinischen übersetzt von Joseph Eyerel

Pole 245 n – číslo svazku

Vyplňuje se jen tehdy, jedná-li se o vícesvazkové dílo, přičemž v tomto podpoli číslo svazku zapisujeme tak, jak je uvedeno v knize. Pokud je číslovka uváděna slovně, uvedeme ji slovně. Př.:

\$n Tomus primus
\$n 3. Teil

Pole 245 p – název svazku

Název svazku zapíšeme přesně podle knihy.

Je-li v jednom fyzickém svazku více částí jednoho a téhož díla, rozlišujeme, jestli se jedná o přínavky nebo přitisky nebo u děl se společným názvem o obsah (viz dále).

Př.:

\$a Stephani Salagii Presbyteri Quinque-Ecclesiensis Sacrae Theologiae Doctoris De Statu Ecclesiae Pannonicae Libri VII.
\$n Liber primus,
\$p De Statu Civili Pannoniae

Do pole 505 můžeme obsah rozepsat. V případě, že má každý díl i vlastní název, nepíšeme celý rozsah do jednoho podpole, ale úměrně počtu částí přidáváme v poli 505 podpole \$t (viz též pole 505).

Pole 246 – variantní názvy

První indikátor:

- 0 Generuje se poznámka, negeneruje se vedlejší záhlaví
- 1 Generuje se poznámka i vedlejší záhlaví
- 2 Negeneruje se poznámka, negeneruje se vedlejší záhlaví
- 3 Generuje se vedlejší záhlaví, negeneruje se poznámka

Druhý indikátor – typ názvu:

- # Není specifikován
- 0 Část názvu/název části
- 1 Souběžný název
- 2 Rozlišovací název
- 3 Další variantní název
- 4 Obálkový název
- 5 Název na doplňkové titulní stránce
- 6 Hlavičkový název
- 7 Živé záhlaví
- 8 Hřbetní název

Vysvětlivka: generováním se myslí automatické vytvoření programem. Např. pro obálkový a hřbetní název se používá první indikátor s hodnotou 1 a katalogizátor už nemusí totéž vypisovat do poznámky, protože poznámka se sama automaticky vytvoří. Zároveň, pokud jsme použili první indikátor s hodnotou 1 nebo 3, je toto pole selekční.

V poli 245 je selekční pouze \$a. Pokud chceme zapsat název části jako selekční údaj, je třeba použít též pole 246 pro variantní názvy. Zároveň platí, že do pole 246 zapisujeme varianty hlavního názvu uvedeného v poli 245 či významný podnázev.

Ilustrativní příklady:

24510 \$a *Dějiny Olomouce. Šp Holice*

24630 \$a *Holice*

Hřbetní a obálkové názvy

Použijeme pole 245 + 246.

Ilustrativní příklady:

24510 \$a *Ruština, čeština* : \$b *praktický slovník* / \$c *Pavel Pohlei, Miloslava Šroufková*

24614 \$a *Ruština, čeština* : \$b *praktický slovník s novými výrazy*

24618 \$a *Praktický slovník rusko-český a česko-ruský*

Číslovka prvním slovem názvu

Použijeme pole 245 + 246.

Ilustrativní příklady:

24500 \$a *100 let knihovny v Litovli*

2463# \$a *Sto let knihovny v Litovli*

Pole 250 a – pořadí vydání

Indikátory nejsou definovány.

Podpole:

\$a označení vydání včetně vydání doplňkového

\$b další údaje o vydání (obvykle odpovědnost či souběžné údaje)

Pořadí vydání zapisujeme v té podobě, jak je v knize, s výjimkou číslovek. Použijte arabské číslovky i v případě, že v knize je vydání uvedeno římskými číslicemi nebo slovně.

Př.

V knize uvedeno: Neue, verbesserte Auflage

250 \$a *Neue ver. Aufl.*

V knize uvedeno: Secunda hac Editione evulgata Latinitate donatum ...

250 \$a *2. hac Editione evulgata Latinitate donatum ...*

Pole 260 a – místo vydání

Interpunkce předcházející jednotlivým podpolím:

- ❖ První místo vydání
- ❖ ; druhé místo vydání (středník s oboustrannou mezerou)
- ❖ : jméno nakladatele

- ❖ , datum (před datem vydání se uvádí čárka - ne s oboustrannou, ale jen s pravostrannou mezerou)

Místo tisku, tiskárna a případně datum tisku se uvádí do společné kulaté závorky. V rámci závorky se uvádí stejná interpunkce jako u ostatních nakladatelských údajů. Hranaté závorky používáme v případě, že údaj v knize není a byl nalezen někde jinde (internet, tištěné soupisy).
Př.:

\$a Místo : \$b nakladatel, \$c 1774
\$a Místo ; \$a Místo : \$b nakladatel, \$c 1774
\$a Místo : \$b nakladatel ; \$a Místo : \$b nakladatel, \$c 1774
\$a Místo : \$b nakladatel, \$c 1774 \$e (Místo : \$f Tiskárna)
\$a[S.l. : \$b s.n.], \$c 1774 \$e (Místo : \$f Tiskárna)

Př.

Na knize je *A Paris, chez la veuve de Sebastien Marbre Cramoisy. Et se vend a La Haye, chez Adrian Moetjens*, ale zapisuje se:

260 *\$a A Paris :*
\$b chez la veuve de Sebastien Marbre Cramoisy ;
\$a Et se vend a La Haye :
\$b chez Adrian Moetjens,

Pokud místo vydání ani zemi! nelze zjistit, zapíšeme do hranatých závorek [S.l.] = sine loco (bez místa).

Pole 260 b - nakladatelství

Postupuje se obdobně jako v podpoli 260a

Pokud jméno nakladatele nelze zjistit, zapíšeme do hranatých závorek [s. n.] = sine nomine (bez jména).

Př.:

[S.l. : s.n.]
[Německo : s.n.]

Pole 260 c – rok vydání

Zapíše se pouze rok. Případné „A.D. ..., Anno..., Im Jahre...“ apod. se vypouští.

Není-li uveden rok vydání, je třeba pokusit se ho zjistit z jiného zdroje, potom jej uvedeme do hranatých závorek. Pokud se datací díla nepodařilo zjistit vůbec, pak v podpoli \$c uvedeme pravděpodobnou datací do hranatých závorek a ještě s otazníkem.

Můžeme zapisovat takto:

[1671 nebo 1672]	jeden nebo druhý rok
[1669?]	pravděpodobné datum
[mezi 1606 a 1612] delší než 20 let	rozmezí let - v souladu s pravidly by se nemělo uvádět rozmezí
[ca 1660]	přibližné datum
[167-]	určité desetiletí
[177-?]	pravděpodobné desetiletí
[17--]	určité století

[17--?]

pravděpodobné století

Pole 260\$c by mělo být v souladu s polem 008: 008/07-10, případně, je-li vyplněno, i s 008/11-14.

Příklady:

008/06   s
008/07-10   1746
260\$c   [1746?]

008/06   q
008/07-10   1746
008/11-14   1766
260\$c   [mezi 1746 a 1766]

Pole 260 e – tiskárna, f – tiskař

Vyplnění tohoto podpole není povinné, pokud však tento údaj je k dispozici, uvádíme jej.

Příklady vyplnění pole 260:

260   *\$a Augustae & Pedeponti :*
          \$b Sumptibus Strötter, Gastl, & Ilger,
          \$c 1787
          \$e (Ratisbonae :
          \$f Typis Joannis Baptistae Lang)

Příklad vyplnění pole u knihy s různým místem vydání a tisku.

260   *\$a [Lipsiae*
          \$b Per Haeredes Valentini Papae,
          \$c 1564]

Takto se vyplní pole 260 u knihy, která nemá titulní stránku nebo potřebné údaje, exemplář se však podařilo identifikovat a příslušné údaje zjistit jinde.

260   *\$a Olomucii*
          \$b Typis Josephae Hirnlianae
          \$c [1774]
          \$e Factore Josepho Loserth

Chybí rok vydání, v knize není, byl však nalezen někde jinde.

260   *\$a [S.l.*
          \$b s.n.
          \$c 17--?]

Toto je ukázka případu, kdy se katalogizátorovi nepodařilo najít jediný záchytný bod.

Pokud skutečně nejsou k dispozici žádné nakladatelské údaje, je potřeba:

1. Ověřit, zda popisovaný titul ve skutečnosti není pouze přitiskem k dílu jinému, tj. k předcházejícímu titulu. V takových případech je možné, že na titulní stránce takového přitisku už žádné nakladatelské údaje nejsou. Proto je přebíráme z hlavního záznamu.

2. Pokusit se v knize najít nějaký rok, který by umožnil alespoň přibližné časové zařazení díla. Je tedy opět potřeba mít knihu v ruce a podívat se na název, poslední stranu, předmluvu či dedikaci atd..
3. Pokusit se najít údaje o autorovi knihy, které by také mohly pomoci k alespoň přibližné dataci.

Příklady zápisu hranatých závorek:

[Místo : nakladatel, rok]

Místo : [nakladatel, rok]

Místo : nakladatel, [rok]

[Místo] : nakladatel, [rok]

[Místo : nakladatel], rok

Pole **300** a, b, c – údaje fyzického popisu

Počet stran píšeme do podpole \$a, ilustrace apod., které jsou součástí stránkování do \$b.

Údaj o formátu knihy (2°, 4°, 8°, 12°, 16°) uvádíme do podpole \$c.

Jsou-li údaje jinak než česky, převedeme je do češtiny.

Př.

Počet stran uveden takto: *Titelbl., Bl. Vorst., 312 S.*, ale píšeme: *[24], 312 s.*

\$a 119 s. : **\$b** il. (převážně barev.) ; **\$c** 12°

\$a 360, [2] s., 24 s. příl., : **\$b**; il. **\$c** 8°

Nečíslované stránky nebo listy

[30] s. (nebylo stránkováno - katalogizátor spočítal)

ca 200 s. (nebylo stránkováno - katalogizátor odhadl)

196, [2] s.

920 s. (v různém stránkování) - sečteno

1 sv. (v různém stránkování) - používat výjimečně, správně by se mělo dopočítávat

Obrazové přílohy nezahrnuté do stránkování

Pokud jsou přílohy číslovány, zapíše se jejich celkový počet:

\$a 78 s., 10 s. příl.

Nejsou-li číslovány, katalogizátor je spočítá:

\$a vii, 75 s., [3] s. příl.

Pozor: pokud jsou přílohy číslovány spolu s textem, zapíšeme je jen v dalších fyzických údajích - \$b : il.

Pole **440** - edice

1. indikátor prázdný, 2. indikátor – počet vyloučených znaků z řazení

Př.:

440#0**\$a** Laichterova knižnice ; **\$v** sv. 3

440#0**\$a** Acta Universitatis Carolinae. **\$p** Medica ; **\$v** sv. 3

Pole **490 + 800-830** – edice

EDICE 490 + 800

Pokud se v názvu edice vyskytuje jméno osoby – jedná se např. o spisy nebo výbor z díla, použijeme k zápisu kombinaci polí 490+800.

Podpoli \$t předchází tečka.

Pole 490

První indikátor:

1 Vytváří se záhlaví pro odlišnou formu edice

Druhý indikátor nedefinován.

V poli 800 jsou indikátory stejné jako v poli 100.

Př.:

4901# **\$a** *Spisy Františka z Assisi* ; **\$v** sv. 6

8000# **\$a** *František z Assisi, \$c svatý, \$d 1182-1226. \$t Spisy*

4901# **\$a** *Spisy Antona Pavloviče Čechova* ; **\$v** sv. 6

8001# **\$a** *Čechov, Anton Pavlovič, \$d 1860-1904. \$t Spisy*

4901# **\$a** *Spisy bratří Čapků* ; **\$v** sv. 35

8003# **\$a** *Čapkové, Karel a Josef. \$t Spisy*

EDICE 490 + 810

V poli 810 jsou indikátory stejné jako v poli 110.

Pokud se v názvu edice vyskytuje korporace, použijeme k zápisu kombinaci polí 490+810. Podobně je to i v případě, že má edice vágní název, např. Studie nebo Zprávy, ale je dílem určité korporace.

Př.:

4901# **\$a** *Vědecké spisy Vysokého učení technického v Brně. Habilitační a inaugurační spisy*

8102# **\$a** *Vysoké učení technické v Brně. \$t Vědecké spisy. \$p Habilitační a inaugurační spisy*

4901# **\$a** *Zprávy Společnosti pro dějiny Němců v Čechách = \$a Mitteilungen der Gesellschaft für die Geschichte der Deutschen in Böhmen*

8102# **\$a** *Společnost pro dějiny Němců v Čechách. \$t Zprávy*

EDICE 490 + 830

Indikátory v poli 830:

První indikátor nedefinován.

Druhý indikátor:

0-9 Počet znaků vyloučených z řazení

Pokud se vyskytuje stejný název edice u různých nakladatelů, použijeme k zápisu pole 490+830.

Př.:

4901# \$a Poezie

830#0 \$a Poezie (Archa)

4901# \$a Poezie

830#0 \$a Poezie (Petrov)

4901# \$a Poezie

830#0 \$a Poezie (Melantrich)

Pole **5XX** – poznámky

Hlavním pramenem popisu mohou být různé prameny (i příručkové). Rozšiřují předchozí popisné údaje. Poznámky se zapisují v češtině.

Poznámky se týkají těchto oblastí:

- ❖ oblast údajů o názvu a odpovědnosti
- ❖ údaje o vydání a k bibliografické historii
- ❖ nakladatelské údaje
- ❖ fyzický popis
- ❖ edice
- ❖ obsah
- ❖ vazba a dostupnost

Volně tvořené poznámky

Stručné, katalogizátorem volně vytvořené poznámky bez návěští a bez použití citace.

Formalizované poznámky

Formalizovaná poznámka je poznámka s návěštím – neměnným úvodním výrazem, frází.

Příklady:

Obsahuje:

Obsahuje přívazek:

Přívazek k:

Společně s:

Pole 500 – všeobecná poznámka

Do tohoto pole uvádíme veškeré všeobecné informace, které nepatří do žádné specifické poznámky.

Jsou to např. případné doplňující údaje týkající se autora, překladatele, pseudonymy, název, pochybnosti apod.

Př.:

500 *\$a Autorovo křestní jméno je pravděpodobně Paulus*

500 *\$a Salander je pseudonym F.H. Schadeho*

Pole 501 – konvoluty, přívazky

Sem se zapisují údaje v případě, že zpracováváme konvoluty nebo přívazky. Viz též kapitola o zpracování konvolutů a přívazků.

Př.:

501 *\$a Přívazek k: název / autor*

Pole 505 – formalizovaná poznámka k obsahu

505 slouží pro popis dalších titulů obsažených v knize, přitisků se společným hlavním názvem apod. Neplést s konvoluty! Údaje je třeba je ještě uvést do pole 505, případně do dalších polí 700 nebo 740). Viz též materiál k přitiskům.

Ilustrativní příklad - díla jednoho autora, vyplněné pole 505 má potom tuto podobu:

50500 *\$t Karla -- \$t Chudí lidé -- \$t Divá Bára -- \$t V zámku a podzámčí*

Př.:

Dílo v jednom fyzickém svazku:

24510*\$a Stephani Salagii Presbyteri Quinque-Ecclesiensis Sacrae Theologiae Doctoris De Statu Ecclesiae Pannonicae Libri VII.*

50500 *\$g Liber primus.*

\$t De Statu Civili Pannoniae --

\$g Liber secundus.

\$t De Initiis Religionis Christianae In Pannonia --

\$g Liber tertius.

\$t De Antiquis Episcopatus In Pannonia --

\$g Liber quartus.

\$t De Antiquis Metropolitanis Per Pannoniam

Pole 510 – citace a odkazy

Do tohoto pole se zapisuje odkaz na literaturu, ve které se popisované dílo cituje. Odkaz na literaturu může být doplněn o informaci o tom, který údaj byl z literatury použit.

Př.:

5104 *\$a Knihopis č. 14739*

5104 *\$\$a BMG s. 107, řadí pod Bible*

Pole **561** – poznámka o historii vlastnictví

Toto pole se vyplní v případě, že máme k dispozici údaj o bývalém majiteli knihy, případně o způsobu jejího nabytí.

Př.:

561 \$ a *Původní majitel klášter dominikánů v Olomouci*

561 \$ a *Pochází z bývalého premonstrátského kláštera Hradisko u Olomouce*

Pole **562** – poznámka k exempláři

Obsahuje informace identifikující exemplář. Fyzický popis knihy, poznámky k popisovanému exempláři (anotace, kování, iniciálky, kustody, tabulky, dřevoryty - jejich umístění atd.)

Př.:

562 \$ a *Číslování arabské, signatury. Písmo lat., verzálky, většinou kurzíva, řecká alfabeta. Iniciálky bílé v černém 1.7 x 1.7 cm, černé přes 2, 3 a 4 ř. Nadpisy nad stranami. Kustody. Ozdobné linky i jednoduché. Viněta s jezuitským znakem IHS nad impresem a viněta za předmlouvou*

Pole **563** – poznámka k vazbě

Obsahuje informace o vazbě exempláře.

Př.:

563 \$ a *Vazba žlutá kůže s černými intarziemi (rámeček ozdobný, ovál a vtlačené W na obou deskách)*

Pole **590** – defekty

Použijeme v případě, že exemplář je defektní, tzn. informace typu „Chybí titulní list“ apod.

Pole **700** – spoluautor, další původci

Pro zápis platí stejná pravidla jako v poli 100. Zapisujeme sem další autory i jiné původce – sestavitele, editory, překladatele, ilustrátory atd.

Do polí 100 a 700 nepatří hranaté závorky! Pokud autorství není zcela jasné, napíše se do pole 100 nebo 700 jméno bez závorek a informace o nejasném autorství se označí pomocí kódu role (v \$4 dub) a je možné též zapsat poznámku v poli 500.

Pole **984** – místo původu publikace

Pole 984 slouží ke zjednodušení vyhledávání záznamů podle míst vydání. Ta jsou v poli 260 zapisována v původním tvaru, takže v konečném důsledku se k jednomu městu váže množství názvových podob. Proto se v poli 984 píše místo ve formalizovaném tvaru a pokud možno jeho česká podoba (je-li známá a používaná).

Pole se vyplňuje takto:

984 \$a město

\$b země (současná)

Př.

Na knize je:

Holmiae, Typis Petri Hesselberg, 1779

Pole 984 bude ve tvaru:

984 \$a *Stockholm*

\$b *Švédsko*

Pole 984 se vyplní pro každé místo vydání, které je na knize/titulní stránce uvedeno, i pro místo tisku.

Zpracování konvolutů a přívazků

V případě konvolutů a přívazků jde o existenci dvou a více (i padesáti) titulů v jednom svazku. Tyto tituly spolu sice mohou tematicky souviset, ovšem každý byl vydán odděleně a do konvolutu byly svázány až později. Neplést s přitisky a přídávky! Každý přívazek popisujeme do samostatného záznamu.

Konvoluty + přívazky

Konvolut je dílo, které se skládá z několika různých děl dodatečně svázaných do jednoho svazku. Dalším dílům v konvolutu se říká přívazek (přívazek je samostatná bibliografická jednotka, přivázaná k jinému, mnohdy obsahově odlišnému dílu, s nímž tvoří jeden svazek označovaný jako konvolut).

Záznam pro první dílo v konvolutu obsahuje:

pole 501 \$a Obsahuje přívazky: název / autor ...

U dalších záznamů svazku s konvoluty doplníme:

pole 501 \$a Přívazek k: název / autor prvního díla v konvolutu ...

Přitisky atd.

Přitisky jsou díla, která byla společně vydána. Popisují se na rozdíl od přívazků do jednoho záznamu. Mohou mít (ale nemusí) společný název. Podle toho, jestli mají či nemají společný název, jestli jsou od jednoho nebo více autorů nebo bez autora, katalogizujeme jedním z níže uvedených způsobů.

Díla od různých autorů:

Př.

Na titulní stránce knihy je:

Wundt unnd Leibartznei, zu allen Wunden, Verletzungen, Schäden und Brüchen ... Auß den Schriften des... D. Theophrasti Paracelsi. Dabei von Außziehung der fünfften Wesenheit, Quinta Essentia ...Raimundus Lullius ...

Na takovýto přitisk se nedělá samostatný záznam, ale vytvoří se pouze jeden společný záznam podle pravidel uvedených pro přitisky.

V jedné knize může být přitisků i více. Ovšem i v tomto případě platí, že se vytvoří jeden společný záznam na celou knihu a pro přitisky vytvoříme příslušná pole.

V záznamu potom bude vyplněno:

1000# \$aParacelsus,
\$d 1493-1541

24510 \$a Wundt unnd Leibartznei, zu allen Wunden, Verletzungen, Schäden und Brüchen ...
\$c Auß den Schriften des ... D. Theophrasti Paracelsi. Dabei von Außziehung der
fünfften Wesenheit, Quinta Essentia ... / Raimundus Lullius ...

70002 \$a Raymundus Lullus,
\$d 1235-1315.

\$t Von Außziehung der fünfften Wesenheit, Quinta Essentia ...

Více děl - bez společného názvu

Názvy dalších děl od jiných autorů včetně jména autora se zapisují do pole 700

Názvy dalších děl od stejného autora se zapisují do pole 740

Názvy dalších děl bez autora se zapisují do pole 740.

Příklady více děl jednoho autora - bez společného názvu

1001# \$a Seifert, Jaroslav

24510 \$a Jablko z klína ; \$b Ruce Venušiny ; Jaro, sbohem / \$c Jaroslav Seifert

74002 \$a Ruce Venušiny

74002 \$a Jaro, sbohem

Příklady více děl od různých autorů bez společného názvu

1001# \$a Preston, Douglas

24510 \$a Poklad / \$c Douglas Preston, Lincoln Child. Za trest / Dick Francis. Tanečník /
Jeffery Deaver

7001# \$a Child, Lincoln

70012 \$a Francis, Dick. \$t Za trest

70012 \$a Deaver, Jeffery. \$t Tanečník

Příklady více děl - se společným názvem

24510 \$a Výbor z českých povídek

50500 \$t Karla / \$r B. Němcová -- \$t Kříž u potoka / \$r K. Světlá

Zpracování vícesvazkových děl

Uplatňujeme-li tzv. exemplářový popis, což je při katalogizaci starých tisků obvyklé, každý svazek bude mít svůj vlastní záznam i tehdy, nemá-li vlastní název svazku nebo jen nevýznamný název svazku.

Pokud knihovna nepoužívá exemplářový popis, mohla by vícesvazkové dílo bez vlastních významných názvů popsat do jediného souborného záznamu a rozpis svazků napsat do pole 505\$a.

ZÁVĚR

Manuál si neklade za cíl úplnost, ale popisuje nejčastěji se vyskytující pole a případy. Pokud nebyly nalezeny příklady z oblasti starých tisků, byly využity příklady ilustrativní, nebo se jedná o příklady vymyšlené.

Skutečné příklady pocházejí z báze starých tisků Vědecké knihovny v Olomouci.

Ilustrativní příklady jsou čerpány z těchto pramenů:

- ❖ Katalogizace ve formátu MARC 21 / Marie Balíková, Hana Kubalová, Jaroslava Svobodová
- ❖ Databáze dotazů ke katalogizaci
- ❖ Materiály k MARC 21 na stránce NK, dostupné z:
- ❖ http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_Marc21_soubor.htm

Na zpracování materiálu se podíleli: Libuše Macháčová, Jaroslava Svobodová a kolektiv pracovníků historických fondů Vědecké knihovny v Olomouci.

11.11.2006